
KRÓNIKA

HÁZ AZ ÉGBEN – December végén tartották meg hazánk legnagyobb városaiban szinte egyidejűleg Emir Kusturica új filmjének bemutatóját. A *Ház az égben* igen nagy várakozás előzte meg, s nemcsak azért, mert hazai viszonylatban igen hosszú ideig, kilenc hónapig forgatták, hanem azért is, mert filmszakértőkben és filmkedvelőkben egyaránt felmerült a kérdés: vajon az *Emlékszel-e Dolly Bellre* és *Az apa szolgálati úton* igényes művészi színvonala és közönségsikere után a fiatal rendező tud-e még valami újat mondani, képes-e arra, hogy előző filmjeit felülmúlja a művészi megformálás tekintetében.

A sajtóelőzetesből megtudhattuk: a film a cigányok életéről szól, arról, hogyan folytatják gyerekcsempészési és -kereskedelmi üzemeiket. A film ismeretében rádöbbenhetünk, mennyire leegyszerűsített ez az információ, s hogy milyen nehéz verbális szinten interpretálni a film témáját. Nem mintha a filmnek nem lenne elmondható története. Van. Egymás után peregnék a nagyon is logikusan összefűzött cselekményszálak, Gordan Mihić és Emir Kusturica, a forgatókönyv írói mellőztek minden olyan kitérőt, amely nem járul hozzá a történet kibontakozásához. Ezenkívül a filmben többnyire cigány szereplők játszanak, amatőrök, akik önmagukat adják, ezért is lehet lenyűgöző az alakításuk. Emir Kusturica filmje megsemmisítően a cigányokról szól. Az ő életükbe nyerünk betekintést, de nem kutatja életkörülményeik okait, nem keres és nem mutat fel bűnbakot, aki-ami hibás sorsuk ilyen-olyan alakulásáért, sőt nem is minősíti pozitív vagy negatív előjellel életüket. Kusturica érdektelenségű, két és fél órás filmjének nézése közben egy komplex autonóm, *világban* vagyunk,

amelyben a cselekmény indítékai, a film minden mozzanata csakis az adott világon belül képzelhető el. Ebben az életközegben „normális”, hogy Perhan, a történet narrátora-főszereplője megbabonázza kedvenc állatát, a filmen mitikus tárgyként végigvonuló pulykát, az is természetes, hogy tekintetével kanalakat és vilákat táncoltat a falon, „mindössze” ez a tudománya, de az is, hogy tizenkét évesen már nőülésre adja a fejét, s át is éli a párkapcsolat és a családalapítás összes tragédiáját: felesége a szülés közben meghal, mindvégig nem bizonyosodik meg, hogy kislia valóban az övé-e. Mint ahogyan a mindennapi élet is egybefonódik a mítoszokkal, úgy ötvöződik a filmben is valóság és földön túli. A mindennapi élet olyanira abszurd lehet, hogy mellette az álmok irrealitása is konkrét. A hősök mindannyian földközélen érzik a misztikus-mitikus dolgokat, a filmben elhangzó mondatöredék szerint még az isten is emberszabású, s azért ment föl az égbe, mert már nem bírta ki a cigányok között. A film cselekményébe problémamentesen ötvöződnek a népi hiedelmek, hagyományok megjelenítései. Zenéje is népi motívumokra épül, kimondottan zajos film ez, de nem a már jól ismert slágeres népzene. Goran Bregović, a Bijelo dugme rockzenei együttes vezetője komponálta zene hatásosan egészíti ki a filmet, mélyíti el tragikumát.

A *Ház az égben* telt ház előtt pereg a mozikban, s ez már csak azért is meglepő, mert nincsenek hatásvadász jelenetei, s jelentése is meglehetősen összetett és elvont. Mindannyiunkról szól Kusturica új filmje, a lélek megnyomorítottságáról, a meghasonulásról, amely szükségképpen vezet bukáshoz. Ami elpusztíthatatlan, az a feltétel nélküli szeretet,

s az emberi élet körforgásának örök princípiuma.

T. É.

A KAZÁR SZÓTÁR ÜNNEPE – A Szerbiai Közművelődési Közösség és a Prosveta kiadó szervezésében december 12-én a belgrádi községi képviselő-testületben rendhagyó ünnepségre került sor: írók és regényét ünnepték, Milorad Pavićot és a *Kazár szótárt*, amelyet a megjelenése óta eltelt négy év alatt a világ mintegy húsz nyelvére fordítottak le. (A Forum Könyvkiadó 1987-ben jelentette meg magyar nyelven.) Az ünnepségen Olga Nikolic, a közművelődési közösség elnöke, valamint Milisav Savić, a regény kiadójának szerkesztője méltatta a művet, valamint részleteket olvastak fel a *Kazár szótár* hazai és külföldi kritikáiból, amelyek bizonyítják, hogy „ez az alkotás a szerb irodalmat igen magas fokon reprezentálja a világ és saját magunk előtt”. Közszónó beszédében Milorad Pavić a fordítás fontosságára és megbecsülésére hívta fel a figyelmet, arra, hogy a fordítók a jugoszláv irodalmak követői a nagyvilágban.

Az ünnepségről szóló sajtókommentárok megállapítják, hogy a *Kazár szótár* kapcsán rendezett ünnepség túlmutat önmagán, s azt az öröndetes tényt bizonyítja, hogy egyre nagyobb társadalmi megbecsülésre számíthat művész és művészi alkotás egyaránt.

VASARELY-KIÁLLÍTÁS ZÁGRÁBBAN – Decemberi számunkban arról tudósítottunk, hogy nagy sikerrel mutatkozott be a pécsi közönségnek Zlatko Prica festőművész. A zágrábi és a pécsi múzeumok együttműködésének keretében december folyamán Zágrábban megnyílt Victor Vasarely retrospektív kiállítása, amely az első teljes Vasarely-életművet bemutató tárlat hazánkban. A kiállításon a pécsi Vasarely-alapítvány anyagából nyolcvankilenc alkotást tekinthetnek meg az érdeklődők, amelyek nyomán a művész 1939 és 1983 közötti munkássága bontakozik ki.

PETAR ČURČIĆ KAPTA A FORUM KÉPZŐMŰVÉSZETI DÍJÁT – A Forum-díj bírálóbizottsága (Bela Duranci elnök, Sava Stepanov, Ács József, Maurits Ferenc és P. Náray Éva) Petar Čurčić festőművésznak ítélte oda az 1988. évi Forum Képzőművészeti Díjat. A díjat a festő eddigi tevékenységéért, valamint az újvidéki Modern Művészetek Képtárában tavaly megrendezett kiállításáért kapta.

A VAJDASÁGI ÍRÓEGYESÜLET VITATRIBUNJE – December közepén megkezdte munkáját a Vajdasági Íróegyesület vitatribünje. Az első vitáestre a városi könyvtár olvasótermében került sor, témája Vajdaság társadalmi és művelődési jelene volt. Vitaindítót Slavko Gordić tartott, majd a zsűfőliség megtelt teremben írók, egyetemi tanárok, filmek, színészek, jogászok, szociológusok, közigazdászok mondták el véleményüket társadalmunk és művelődési életünk égető kérdéseiről. Az esten higgadt, megfontolt előadások, személyes indítékú szónoklatok és heves replikák mutattak rá társadalmi és művelődési életünk visszáságaira, a felszólalók hangoztatták, ezek a vitáestek semmiképpen sem a politikai fórumok tanácskozásainak módszereit akarják követni, ezért zárzó sem alakult ki. A vitatribün tanulsága azonban mindenképpen az, hogy a művészek nem ismerik el semmiféle tabu téma létjogosultságát, elítélik a művelődési életet gúzsba kötő bürokrata magatartást és befolyást, tiltakoznak a művészetnek a nem művészi eszközökkel történő megmérgetése ellen, s igénylik a rendszeres és folyamatos, nyílt és demokratikus vitát művelődési és társadalmi jelenünk összes kérdéséről.

TUDOMÁNYOS TANÁCSKOZÁS A FORDÍTÁSRÓL ÉS A TÖBBNYELVŰSÉGRŐL – Az Újvidéki Egyetem Bölcsészettudományi Karán kétnapos tudományos tanácskozást szerveztek, melynek keretében számos hazai és magyarországi szakember érkezett a fordítás és a többnyelvűség időszzerű kérdéseiről. Miodrag Sibinović a jugoszláv fordítástudomány helyzetéről, Klaudy Kinga a fordítási ekvivalenciáról, Papp György a fordításelmélet, a fordításoktatás és a fordítástechnika időszzerű kérdéseiről, Georgina Srbovan a fordítóknak a foglalkozások, hivatások nomenklatúrájában elfoglalt helyéről, Heltai Pál a lexikai ekvivalenciáról, Bendik József a szimultán tolmácsolás prozódiai jegyeiről, Letsch Endre a jogi szaknyelv fogalmáról, Csorba Béla a tulajdonnevek fordításáról, Bányai Lajos a honvédelmi szövegek fordításának segédeszközéről, Burucki Edit a jogi szaknyelv frazeológiájáról, Molnár Csikós László a körülíró fordítás indoklásáról tartott előadást. Pató Imre az ekválás kérdései a készülő magyar–szerbhorvát szótárban felhasznált kifordítási anyag vonatkozásában, Horváth Mátys A fordítás és a szóképzés az Apor-kódexben, Rajslj Ilona Szinonímahasználat és fordítási poétika korai kódexeinkben, Bagi Ferenc Fordítás és környe-

zetnyelv-tanítás, Mikes Melánia Természetes fordítás a korai gyermekkorban, Saffer Veronika Az anyanyelvi törzsanyag fordításának problémája címmel értekezett, Balázs Art Valéria három tankönyv fordításának tapasztalatait foglalta össze. Bori Imre a fordítás kapcsolattörténeti jelentőségét méltatta, Sava Babić egy Zmaj-fordítás eredetijének eredet a nyomába, Gerold László Krleža drámáinak magyar fordításairól beszélt, Utasi Csaba Jovan Dučić és a két háború közötti magyar irodalom összefüggéseit vizsgálta. Csáky S. Piroška A jugoszláv népek irodalma 1957 és 1987 között címmel számolt be kutató munkájának tapasztalatairól, Káich Katalin Pavlovits Jenő és a Kisfaludy Társaság kapcsolatait világította meg, Csányi Erzsébet Margalits Ede Šenoa-fordítását méltatta, Bordás Győző pedig a fordításnak a Fórum kiadói politikájában betöltött szerepéről tartott előadást. A tanácskozás teljes anyaga a Hungarológiai Intézet kiadványában lát majd napvilágot.

NEGYVENÉVES A HORVÁTORSZÁGI MAGYAROK SZÖVETSÉGE – A fennállásának negyvenedik évébe lépő Horvátországi Magyarok Szövetsége az elmúlt év végén tartotta meg 17. választói közgyűlését, melyen megvitatták az eltelt négy év sikereit és gondjait, a küldöttek ezt követően új elnökséget választottak. Szembetűnő, hogy a vezető testületben soha ennyi fiatal nem szerepelt még. A fiatalítás szándékát igazolja az új elnök személye is, Csörgits József, az eszéki Magyar Képes Újság szerkesztő-újságírója. „A mostani vezetőkre a közgyűlés azt a feladatot ruházta, hogy az eddigi eredményekre, a múltban elkövetett hibák, a rossz gyakorlat kikerülésével építkezzen, s azon munkálkodjon, hogy a Horvát SZK-ban élő magyar nemzetiség hagyományait tovább őrizzék, ápolják, s azon munkálkodjanak, hogy a köztársaság európai mércét is kiálló nemzetiségét támogató politikájának keretében tovább lombosítsák a horvátországi magyar nemzetiség kultúráját” – írja beszámolójában a Magyar Képes Újság.

A tisztújítás után az elnökség megalakította a szakbizottságokat. A népfelzárkózó háború hagyományait ápoló bizottság elnöke Major

István, a nemzetiségi bizottságé Sója Dénes, a hagyományápoló bizottságé ifj. Adám Jenő, a művelődési bizottságé Pasza Árpád, az iskolabizottságé Kovács Sándor, a honvédelmi Tripolyszki Ferenc; a könyvkiadó- és könyvtárbi-
zottság elnöke Lábadi Károly, az ismeretterjesztő bizottságé Krómer József, a tájékoztatási bizottságé pedig Tausz Imre. A titkári teendőket február elsejétől Pasza Árpád látja el, az előző titkár, Troszt Sándor viszont a horvátországi magyarságot tömörítő szövetség tanácsosa lesz.

SLAVCO ALMÄJAN ÉS LADIK KATALIN A KOSSUTH-KLUBBAN – Az Újvidéki Rádió és a Magyar Rádió irodalmi szerkesztőségeinek hagyományos együttműködése keretében december elején Slavco Almäján jugoszláviai román költőt mutatták be a Kossuthklub közönségének és a Magyar Rádió hallgatóinak. Az irodalmi est második részét Ladik Katalin költészetének szentelték: nemrég megjelent, *Kiűzetés* című, válogatott verseket tartalmazó kötetéből készült összeállítás. A két újvidéki költőről Thomka Beáta beszélt.

SYMPÓDIUM – Az Újvidéki Színház adott otthont az Új Symposion színházi élőújsgának 1988. december 9–10-én. A kétnapos rendezvény a folyóirat 10–11. számának megjelenéséhez kapcsolódott, amely tematikus színházművészeti összeállítást tartalmaz. Itt olvasható Papp p Tibor *A lelátóról nézve*, Szabó Palócz Attila *Biborszürke porfelhő*, Faragó Attila *Lyuk* és Urbán András *Gyíkok* című drámája is, melyek szintén bemutatásra kerültek a kishínpadon. A szabadkai Pó csoport SSSSS címmel koreodrámat adott elő, Radics Zoltán pedig *A halott színház demisztifikációja* címmel performance-ot mutatott be. Az előadások szüneteiben video-art produkciókat láthatott a közönség, az előcsarnokban pedig a Bokor együttes megzenésített verseket adott elő, ugyanitt fiatal képzőművészek mutatkoztak be legújabb munkáikkal.

A *Híd* januári számától áttért a fényszedésre, ezért történtek apróbb műszaki változások a folyóiratban.